

ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ

«Τοῦτο δέ καί εὐχόμεθα, τήν ὑμῶν κατάρτισιν» (Β' Κορινθ. ιγ', 9)

Φωτογραφία τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἀνθίμου τοῦ Χίου.

Τεύχος 2ον ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2012

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΕΩΣ

ΧΙΟΣ

Ὁ ἐρειπωμένος Ἱ. Ναός Ἁγίου Βασιλείου, ἐντός τοῦ Δημοτικοῦ Κήπου τῆς πόλεως Χίου.

Ὁ Ἱερός Ναός Ἁγίου Ἀντωνίου παλαιᾶς Ποταμῆς Χίου.

Αριθμ. Πρωτ. 101

ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΗΧΗΤΗΡΙΟΣ
ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΝΑΡΞΕΙ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ

+ Β Α Ρ Θ Ο Λ Ο Μ Α Ι Ο Σ
ΕΛΕΩΙ ΘΕΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ - ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ, ΧΑΡΙΣ ΕΙΗ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ,
ΠΑΡ' ΗΜΩΝ ΔΕ ΕΥΧΗ, ΕΥΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΤΧΩΡΗΣΙΣ

«Περιχαρῶς δεξώμεθα πιστοί, τὸ θεόπνευστον
διάγγελμα τῆς νηστείας».

Αγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ,
Κατὰ τὸν τελευταῖον καιρὸν παρατηρεῖται μία ἔξαρσις
ἀνησυχιῶν. Πολλὰ προβλήματα ἀναφύονται. Ὁ κόσμος
ὑποφέρει καὶ ζητεῖ βοήθειαν. Διερχόμεθα πράγματι μίαν
γενικωτέραν δοκιμασίαν. Ἄλλοι τὴν ὀνομάζουν ὕφεσιν
οικονομικήν, ἄλλοι κρίσιν πολιτικήν. Δι' ἡμᾶς εἶναι ἐκτροπὴ
πνευματική. Καὶ ὑπάρχει θεραπεία. Πολλοὶ λύσεις δίδονται καὶ
ἀπόψεις ἀκούγονται. Ἀλλὰ τὰ προβλήματα παραμένουν. Ὁ
ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἐγκαταλελειμμένος καὶ μόνος.
Ἄγνοεῖται ἢ βαθυτέρα φύσις του. Παραμένει εἰς τὴν κατήφειαν
τῆς ἀσαφείας καὶ τῆς ἀπογνώσεως.

Αἱ προτεινόμεναι λύσεις, ὅποιανδὴποτε κατεύθυνσιν ἢ
ἐκβασιν καὶ ἂν ἔχουν, δὲν λυτρῶνουν τὸν ἄνθρωπον, διότι ἐκ
προοιμίου τὸν ἀφήνουν δέσμιον τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου.
Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ Θεάνθρωπος Κύριος, ὁ ἐλευθερωτῆς τῶν
ψυχῶν ἡμῶν. Εἰσερχόμενος ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν χῶρον τῆς
Ἐκκλησίας εἰσέρχεται εἰς τὸ κλίμα τῆς θείας παρακλήσεως, τῆς

συμφυλιώσεως τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Ἔρχεται εἰς τὰ ἴδια. Ἡρεμεῖ τὸ πνεῦμα του. Εὐρίσκει ἓν οὐράνιον κάλλος καὶ μίαν ὠριμότητα πνευματικὴν «εὐωδίας ἐνθέου πληροῦσαν πέρατα κόσμου». Ἡ Ἐκκλησία γνωρίζει ὅλα ὅσα ὑποφέρομεν. Καὶ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ. Μᾶς καλεῖ εἰς μετάνοιαν. Δὲν ὠραιοποιεῖ τὸ ψεῦδος οὔτε ἀποκρύπτει τὰ δεινά. Λέγει ὅλην τὴν ἀλήθειαν. Καὶ προτρέπει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀντικρούσῃ τὴν πραγματικότητα ὡς ἔχει. Νὰ συνειδητοποιήσωμεν ὅτι εἴμεθα γῆ καὶ σποδός.

Εἰς τὸν Μέγαν Κανόνα τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου γίνεται λόγος διὰ τὰ δάκρυα τῆς μετανοίας καὶ τὸν κλαυθμὸν τοῦ πένθους, τὸν πόνον τῶν τραυμάτων. Ἀλλὰ ἀκολουθεῖ ἡ ἀνάπαυσις τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ὑγεία τοῦ πνεύματος. Ὑπάρχει ὁ Πλάστης καὶ Σωτὴρ ἡμῶν. Ἐκεῖνος διὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους Του μᾶς ἐτοποθέτησεν εἰς τὸ μεθόριον τῆς ἀφθαρσίας καὶ τῆς θνητότητος. Δὲν μᾶς ἐγκατέλειπεν. Ἦλθε καὶ μᾶς ἔσωσε. Κατέλυσε τῷ Σταυρῷ Του τὸν θάνατον. Ἐχαρίσατο ἡμῖν τὴν ἀφθαρσίαν τῆς σαρκός.

Ἐφ' ὅσον εἴμεθα σύμφυτοι τοῦ Χριστοῦ, διατί ταρασσόμεθα ματαίως; Διατί δὲν προστρέχομεν εἰς Αὐτόν; Ἡ Ἐκκλησία δὲν σχολιάζει τὴν φθορὰν οὔτε μᾶς ἐγκαταλείπει εἰς αὐτήν. Γνωρίζει τὰς βαθυτέρας ἐφέσεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἔρχεται ὡς ἀρωγὸς καὶ λυτρωτὴς ἡμῶν. Ἔχομεν ἀνάγκην τῆς τροφῆς. Ἀλλ' «οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος» (Ματθ. δ' 4). Ἔχομεν ἀνάγκην τῆς πνευματικῆς κατανοήσεως, ἀλλὰ δὲν εἴμεθα ἀσώματοι. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εὐρίσκομεν τὸ πλήρωμα τῆς ζωῆς καὶ τῆς κατανοήσεως ὡς θεανθρωπίνην ἰσορροπίαν. Μακρὰν τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐξαχρειοῦται καὶ διαφθείρεται. Ἐκεῖ ὅπου ἀφθονοῦν τὰ ὑλικά ἀγαθὰ καὶ θεοποιεῖται ἡ σπατάλη, εὐδοκιοῦν οἱ πειρασμοὶ τῶν σκανδάλων καὶ ἡ σύγχυσις τῆς σκοτώσεως.

Ἐκεῖ ὅπου μὲ δέος ζῆ ὁ ἄνθρωπος καὶ δέχεται τὰ πάντα μὲ εὐχαριστίαν καὶ εὐγνωμοσύνην, ὅλα ἀγιάζονται. Τὸ ὀλίγον εὐλογεῖται ὡς ἀρκετόν, καὶ τὸ φθαρτὸν ἐνδύεται τὴν αἴγλην τῆς ἀφθαρσίας. Ἀπολαμβάνει ὁ ἄνθρωπος τὸ πρόσκαιρον ὡς δῶρον Θεοῦ. Καὶ τρέφεται μὲ τὸν ἀρραβῶνα τῆς μελλούσης ζωῆς ἀπὸ σήμερον. Ὅχι μόνον λύνονται τὰ προβλήματα, ἀλλὰ καὶ οἱ πόνοι τῶν δοκιμασιῶν μεταβάλλονται εἰς δύναμιν ζωῆς καὶ ἀφορμὴν δοξολογίας. Ὅταν αὐτὸ συμβῆ ἐντὸς ἡμῶν· ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὕρισκῃ τὴν προσωπικὴν του ἀνάπαυσιν καὶ σωτηρίαν διὰ τῆς παρακαταθέσεως τῶν πάντων Χριστῷ τῷ Θεῷ, τότε φωτίζεται ὁ νοῦς του. Γνωρίζει τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὸν κόσμον ὅλον. Ἐχει ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Δυνατοῦ. Αὐτὸ τὸ γεγονός τὸν ἴδιον τὸν πιστὸν στηρίζει. Καὶ μεταδίδεται δι' ἀοράτου ἀκτινοβολίας ὡς ἐνίσχυσις πρὸς ὅλους τοὺς πεινῶντας καὶ διψῶντας τὴν ἀλήθειαν.

Ὁ κόσμος ὅλος ἔχει ἀνάγκην τῆς σωτηρίας ἀπὸ τὸν Δημιουργὸν καὶ Πλάστην του. Ὁ κόσμος ὅλος ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὴν παρουσίαν τῆς πίστεως καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν Ἁγίων. Ἄς εὐχαριστήσωμεν τὸν Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν δι' ὅλας τὰς εὐεργεσίας Του, καὶ διὰ τὴν παρούσαν περίοδον τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς.

Ἴδου καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδου καιρὸς μετανοίας.

Εἶθε νὰ διαπλεύσωμεν τὸ τῆς Νηστείας πέλαγος διὰ συντριβῆς καὶ ἐξομολογήσεως, ὥστε νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἀληκτον χαρὰν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν Ὅποιον πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ, βιβ'
+ Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος
διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν

Η ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Του Σεβ. Μητροπολίτου Χίου, Ψαρών και Οίνουσσών κ. Μάρκου.

Στή χαρά τῶν ἐορτῶν τῶν Χριστουγέννων καί τοῦ νέου ἔτους, ἡ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας μας ψηλαφεῖ τήν παρέμβαση τοῦ ἄχρονου Θεοῦ στήν δική μας μετρούμενη ροή καί διαδοχή τοῦ χρόνου, ἡ ὁποία εἶναι συνυφασμένη μέ τήν φθορά καί τήν ματαιότητα. Ὁ Χριστός ἔρχεται νά ἀνακαινίσει τήν διάσταση τοῦ χρόνου, ἐλευθερώνοντάς τήν ἀπό τήν περατότητα καί τήν φθοροποιό φορά. Μέ τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Κυρίου μας, ὁ χρόνος φθάνει στό «πλήρωμά» του, ἀποκτώντας μίαν ἐντελῶς νέα προοπτική. Στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, παύει νά ἀποτελεῖ πιά ἐμπόδιο, τό ὁποῖο ὀριοθετεῖ τόν ἄνθρωπο καί τόν κόσμο ὡς πρός τόν Θεό. Ἡ ἐνσάρκωση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ πραγματοποιεῖται ἐν χρόνῳ καί ὁ «ἀεὶ Ὦν» ἐνοικεῖ στό «νῦν». «Αἰώνια» ζωὴ δέν εἶναι, ὑπ' αὐτήν τήν ἐννοια καί μέ συμβατικούς ὅρους, ἡ χρονικά ἀτελεύτητη, ἀλλά ἡ «πλήρωση» τοῦ μετρητοῦ χρόνου μέ τήν βίωσή του ὡς διαρκοῦς καί ἀδιάστατου παρόντος κοινωνίας μέ τόν Θεό.

Ὁ χρόνος, τόν ὁποῖο βιώνουμε, ὡς δημιουργημα τοῦ Θεοῦ, ἔχει ἀρχή, δηλαδή αἰτιώδη ἕναρξη, καί δέν εἶναι «ἀναρχος». Ἐπίσης εἶναι πεπερασμένος καί ἔχει ὅρια, δέν εἶναι οὔτε ἀπειρος οὔτε αἰώνιος («οὐκ αἰδῖος»). Ὁ χρόνος ξεκινᾷ μέ τή δημιουργία καί πορεύεται μαζί μέ τόν ἄνθρωπο καί ὀλόκληρη τήν κτίση σέ ἕνα σκοπό, στή «συντέλεια τῶν αἰώνων», δηλαδή στήν ὀλοκλήρωσή τους στήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Αὐτή ἡ καινὴ κτίση, πού ἀποτελεῖ τήν προσημονία τῶν πιστῶν καί εἶναι ἐτοιμασμένη «ἀπό καταβολῆς κόσμου» (Ματθ. 25, 34), βρίσκεται ἤδη παρούσα «ἐν μυστηρίῳ» στήν Ἐκκλησία. Δέν εἶναι σωστό νά τήν νιώθουμε ἀπομακρυσμένη σ' ἕνα ἀπροσδιόριστο τέλος τοῦ κόσμου, γιατί ἔτσι ἡ πίστη μας καί ἡ προσδοκία της «ζωῆς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος» ἀτονοῦν καί δέν νιώθουμε τήν πληρότητα τῶν λέξεων «Ἐλθέτω ἡ βασιλεία Σου».

Ὅσον ἀφορᾶ στήν φύση τοῦ χρόνου, οἱ φωτισμένοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας προηγήθηκαν κατά αἰῶνες τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης, ὅταν δίδασκαν ὅτι ὁ χῶρος καί ὁ χρόνος εἶναι ἄρρηκτα συμφυεῖς, συνιστώντας μίαν ἐνιαία πραγματικότητα. Ὁ Μέγας Βασίλειος σημειώνει ὅτι ὁ χρόνος εἶναι «τό συμπαραεκτεινόμενον τῇ συστάσει τοῦ κόσμου διάστημα» (Κατά Εὐνομίου, PG 29, στ. 560): Δέν θά μπορούσε νά βρεῖ κανεῖς τελειότερη διατύπωση γιά τήν διαστολή τοῦ κοσμικοῦ χωροχρόνου, σύμφωνα μέ τίς πιστοποιήσεις τῆς σύγχρονης φυσικῆς.

Ἀντιστοίχως, ὁ ἐκκλησιαστικός χρόνος δέν βιώνεται ἐκτός τοῦ τόπου καί τοῦ χρόνου πού ζοῦμε. Ἡ Ἐκκλησία, στήν ἐπίγεια διάστασή της, ἀποδέχεται καί ἀγκαλιάζει τή ροή τοῦ χρόνου, παρά τή φθαρτότητα καί τή συμβατικότητα, οἱ ὁποῖες τήν συνοδεύουν. Ἔτσι ἀκολουθεῖ, στήν ἐτήσια κυκλική ὀργάνωση τῆς λειτουργικῆς ζωῆς, τά χρονικά μέτρα, τά ὁποῖα ὀρίζονται μέ βάση τά ἀστρονομικά στοιχεῖα καί ἄλλες ἀνθρωποκεντρικές ἡμερολογιακές συμβάσεις. Ὅμως, ταυτοχρόνως ὑπερβαίνει αὐτή τήν κατάτμηση τοῦ χρόνου, ὅπως καί τήν διάκρισή του σέ παρελθόν, παρόν καί μέλλον.

Στήν Ἐκκλησία μας οἱ ἡμέρες συναντοῦν τά ἱερά γεγονότα, καθιστώντας δυνατή τήν μέθεξη τοῦ ἀνθρώπου σέ αὐτά. Μέ αὐτό τόν τρόπο, τό παρελθόν γίνεται συγχρόνως ἑορταστικό, ἀλλά καί συμμετοχικό παρόν, γεγονός πού δηλώνεται μέ τήν διαρκή ὑμνολογική χρήση τοῦ ἐνεστωτικοῦ «Σήμερον» στίς λειτουργικές συναθροίσεις (ὅπως, «Ἡ Παρθένος σήμερον τόν ὑπερούσιον τίκτει», «Σήμερον ὁ Δεσπότης τέμνεται τήν σάρκα ὡς βρέφος, πληρῶν τόν Νόμον», «Σήμερον ὁ Δεσπότης σαρκί περιετμήθη, καί Ἰησοῦς ἐκλήθη», «Σήμερον ὁ Δεσπότης τό βάπτισμα λαμβάνει»). Ὁ Θεός γίνεται σημεῖο ἀναφορᾶς τοῦ ἀνθρώπου σέ κάθε ὥρα, ἡμέρα καί ἑορτή, ὥστε κάθε στιγμή τοῦ χρόνου μας νά εἶναι γεμάτη μέ τό πλήρωμα τῆς ζωῆς καί ὁ χρόνος «τοῦ παρόντος βίου» νά γίνεται «ἐνιαυτός Κυρίου δεκτός».

Στήν Ἐκκλησία καί τήν Θεολογία μας ὁ χρόνος αὐτός δέν εἶναι κάτι τελείως διακριτό ἀπό ἐκεῖνον τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, ἀλλά περικλείει τήν προτύπωση καί τήν πρόγευσή του. Μέ τόν Χριστό ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀρχίζει ἐντός τῆς ἱστορίας καί τό ἔσχατον προσφέρεται στό παρόν, μέ τήν προοπτική τῆς

«αἰωνιότητος». Αὐτό φανερώνει καί ἡ δοξολογική ἀναφορά μέ τήν ὁποία ἀρχίζει κάθε Θεία Λειτουργία: «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων». Τό χρονικό κορυφώνεται στό αἰώνιο ἤδη ἐδῶ καί τώρα, μέ τήν Ἐκκλησία μας νά γίνεται ὁ μαζί μέ ἐμᾶς καί «ὄλω τῷ κόσμῳ συμπαραεκτεινόμενος» Χριστός στόν χρόνο καί τήν ἱστορία. Ὁ χρόνος, πού ἔλαβε τήν ἀρχή ἀπό τόν Δημιουργό Υἱό καί Λόγο τοῦ Θεοῦ, ἀγιάζεται, καί βρίσκει τό τέλος καί τό πλήρωμά του στόν ἴδιο ὡς σαρκωθέντα Χριστό, τόν «Ἐμμανουήλ» «Θεόν μεθ' ἡμῶν» καί «πάλιν ἐρχόμενον». Στό Πρόσωπό Του, ὁ «παλαιός τῶν ἡμερῶν» γίνεται «νέος τῶν ἐσχάτων χρόνων», καί ὁ προαιώνιος καί ὑπεράχρονος Θεός Λόγος, ἀπαρχή τῆς καινῆς κτίσεως.

Στήν λατρεία τῆς Ἐκκλησίας μας, οἱ χρονικές συναρτήσεις, τό παρελθόν, τό παρόν καί τό μέλλον, χωρίς νά καταλύονται, συναιροῦνται σέ διαρκές παρόν τῆς σωτηρίας. Ἡ πίστη τοῦ παρελθόντος καί ἡ ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος συνδέονται καί βιώνονται μέ τήν ἀγάπη στό παρόν. Ἡ Θεία Λειτουργία εἶναι ὁ ἄχρονος χρόνος τῆς πίστεως, τῆς ἐλπίδας καί τῆς ἀγάπης ἐν Χριστῷ. Ἄν ὁ ἐπίγειος χρόνος γίνεται παλαιός, γερνώ καί φθείρει, ἡ βαθύτερη ὑπόσταση τοῦ ἀνθρώπου μένει ἀνεπηρέαστη κατά τήν δυναμική ἀνταπόκρισης στήν σχέση του μέ τόν Θεό. Γιατί «ἂν ὁ ἐξωτερικός σ' ἐμᾶς ἄνθρωπος φθείρεται, ὁ ἐσωτερικός ἀνανεώνεται ἡμέρα μέ τήν ἡμέρα» (ἀλλ' εἰ καί ὁ ἐξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἐσω ἡμῶν ἀνακαινοῦται ἡμέρα καί ἡμέρα), μᾶς διδάσκει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Κορ. Β', 4, 16). Μέ τήν ἐνσάρκωσή Του ὁ Κύριός μας καινοτομεῖ τόν χρόνο, γιά νά χορηγήσει «ζωήν τήν ἄχρονον τοῖς ἐν γῆ καί λῆξιν αἰώνιον καί δόξαν τήν ἀκήρατον».

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ

ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

Αριθ. Πρωτ. 95

Έν Χίω τῇ 19ῃ Ἰανουαρίου 2012

Αριθ. Διεκπ. 49

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 3

Πρός

τούς μαθητές καί τίς μαθήτριες

τῶν Σχολείων τῆς Περιφ. Ἐνότητος Χίου

Ἐνταῦθα

Ἀγαπητά μου παιδιά.

Στά πρόσωπα τῶν ἁγίων Τριῶν Ἱεραρχῶν, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καί Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἀναγνωρίζουμε τούς ἐπιφανέστερους ἐκπροσώπους μιᾶς πλειάδας ἐμπνευσμένων πρώιμων Πατέρων καί διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὅποιοι ἀναδείχθηκαν φωτεινά ὄροσημα τοῦ Χριστιανισμοῦ καί τῶν Γράμματων μέ παγκόσμια ἀκτινοβολία. Κορυφαῖα πνευματικά ἀναστήματα, μέσα ἀπό τήν λαμπρότητα τοῦ βίου τους μᾶς κληροδότησαν ἕνα κολοσσιαῖο συγγραφικό καί ὁμιλητικό ἔργο, πραγματικά ἀδαπάνητο θησαυρό γλώσσας, παιδείας καί ἐπιστήμης, τό ὅποιο ἐξακολουθεῖ νά μελετᾶται καί νά ἐμπνέει σέ οἰκουμενική κλίμακα.

Οἱ τρεῖς αὐτοί ἰσότιμοι καί μεγαλοφυεῖς Ἱεράρχες, ἀξιοποιώντας γόνιμα καί ἀφομοιώνοντας δημιουργικά τούς πνευματικούς θησαυρούς τῆς ἀρχαιότητος, συνδύασαν ἀρμονικά τήν ἀνθρώπινη γνώση μέ τήν χριστιανική πίστη καί εἶχαν τό θεῖο χάρισμα ὄχι μόνο νά ἐνσαρκώσουν τήν ψυχική τελειότητα, ἀλλά καί νά ἀποτελέσουν, μέ τήν ἀνοιχτή καί διαυγή σκέψη τους, τούς θεμελιωτές τῆς θαυμαστῆς σύζευξης τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς σοφίας μέ τήν χριστιανική ἀλήθεια. Ὑπῆρξαν ἐνθερμοὶ φορεῖς ἑλληνικῆς παιδείας, τήν ἀξία τῆς ὁποίας ὑποστήριξαν καί καλλιέργησαν σέ ὕψιστο βαθμό. Ἐνδεικτικό εἶναι τό γεγονός ὅτι ἐξεγέρθηκαν μέ πνευματικό ζῆλο κατά τοῦ αὐτοκράτορα Ἰουλιανοῦ, ὅταν αὐτός ἀπαγόρευσε στούς Χριστιανούς νά διδάσκουν τά ἑλληνικά γράμματα. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε συμφοιτητής μέ τόν ἀδελφικό του φίλο, Μέγαλο Βασίλειο, στήν

φιλοσοφική σχολή τῶν Ἀθηνῶν, ἐξαίρει τή σημασία τῆς παιδείας, λέγοντας χαρακτηριστικά ὅτι «εἶναι τό πρῶτο ἀπό τά ἀγαθὰ πού διαθέτουμε. Καί ὄχι μόνο ἡ χριστιανική μας παιδεία, πού εἶναι ἡ εὐγενέστερη καί ἐπιδιώκει τήν σωτηρία, ἀλλά καί ἡ ἐξωχριστιανική». Μέ αὐτόν τόν τρόπο, ἡ ἄρτια πνευματική τους συγκρότηση δέν στάθηκε γι' αὐτούς ἐμπόδιο, ἀλλά συνεργός στήν θεολογία καί τήν πίστη, ὥστε «χάριν γυμνασίας τοῦ νοῦ» νά ἀναδειχθοῦν σέ γνήσιους καί αὐθεντικούς μυσταγωγούς τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ.

Μέ τήν ἐξέχουσα πνευματική τους προσφορά γεφύρωσαν τήν ἀρχαία καί χριστιανική Ἑλλάδα σέ μίαν ἄρρηκτη καί ὀργανική συνέχεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Μέ τήν ἐνάρετη, ἀσκητική ζωή καί τήν ἀξιοθαύμαστη ποιμαντική καί φιλανθρωπική τους δράση, ἀναδείχτηκαν ἀκαταπόνητοι ἐκφραστές τῆς ἀγάπης. Ἡ διδασκαλία τους δέν στηριζόταν σέ κενές γνώσεις, ἀλλά στήν πραγματική σοφία, ἡ ὁποία συμβαδίζει γνήσια καί ἀνυπόκριτα μέ τήν ἀρετή. Ἡ παιδεία δέν ἦταν γι' αὐτούς στεγνή μετάδοση γνώσεων, ἀλλά πνευματική ἀφύπνιση, καλλιέργεια τῆς κριτικῆς σκέψης καί μετάληψη χάριτος. Ὑπῆρξαν ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων, ἀλλά καί ἅγιοι χαρισματικοί Ποιμένες, οἱ ὁποῖοι δέν δίστασαν νά ἀντιμετωπίσουν μέ ἐνθεη παρησία τήν κοσμική ἐξουσία, καί ἄλλοτε νά μᾶς διδάξουν μέ τό μεγαλεῖο τῆς ταπεινότητος. Ἡ βαθειά σκέψη τους καί ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς νέους τοὺς ἀναδεικνύουν σέ διαχρονικούς διδασκάλους καί οἰκουμενικούς Πατέρες, στοὺς ὁποῖους ὅλοι ὀφείλουμε νά προστρέχουμε μέ πνεῦμα μαθητείας.

Ἰδιαίτερα σήμερα, πού ἡ κοινωνία μας φαίνεται ἐγκλωβισμένη σέ μίαν οἰκονομική δίνη, δέν πρέπει νά ἀποθαρρυνόμαστε, ὅσο ἐμπλουτίζει καί νοηματοδοτεῖ τή ζωή μας ὁ πλοῦτος τῶν διδαγμάτων τῆς ζωῆς καί τῆς σοφίας τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Εὐχομαι ὅλοι νά τοὺς ἀναζητήσετε στή ζωή σας καί νά νιώσετε τοὺς τρεῖς θεμελιωτές τῆς Παιδείας μας ὄχι μόνο ὡς μέρος τῆς ἱστορίας καί τῆς κληρονομιάς μας, ἀλλά καί ὡς ζωντανούς ἐμπνευστές στή βάση μιᾶς ψυχικῆς καί πνευματικῆς ἀναγέννησης.

Ὁ Μητροπολίτης

+ Ὁ Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν Μάρκος

**Ἡ ἑορτὴ τῶν ἐν Ἁγίοις Πατέρων καὶ Οἰκουμενικῶν
Διδασκάλων, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ
Θεολόγου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου**

τῆς κ. Μαρίας Κασιώτου - Παναγιωτοπούλου,
Δρος Φιλολογίας - πρ. Εὐρωβουλευτοῦ

Ἡ ἑορτὴ τῶν ἐν Ἁγίοις Πατέρων καὶ Οἰκουμενικῶν Διδασκάλων, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου Κάθε ἔτος καλούμεθα ἀπὸ τὴν ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας μας τὴν 30ῆ Ἰανουαρίου νὰ σαλπίσωμε, νὰ σκιρτήσωμε καὶ νὰ χορεύσωμε πνευματικὰ τιμώντες ἀπὸ κοινοῦ τοὺς ἐν Ἁγίοις Πατέρες ἡμῶν καὶ Οἰκουμενικοὺς Διδασκάλους Βασίλειον τὸν Μέγαν, Γρηγόριον τὸν Θεολόγον καὶ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον. Πολλὰ κοινὰ γνωρίσματα ἐνώνουν τοὺς τρεῖς Πατέρες πού ἔζησαν μεταξὺ τοῦ 329 καὶ τοῦ 407 σὲ μιὰ περίοδο κατὰ τὴν ὁποία σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση ἀναδείχθηκε πλειάδα διδασκάλων τῆς Πίστεώς μας.

Κατὰ τὴν ἐπίγεια ζωὴ τους ἀνατράφηκαν ἀπὸ εὐσεβεῖς καὶ στοργικὲς οἰκογένειες, σπούδασαν στὸ ἀνώτερο ἐπίπεδο τῆ σοφία καὶ τὴν ἐπιστήμη στὰ κέντρα τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν τῆς ἐποχῆς τους καὶ ἀνέβηκαν ἄξια, ὡς ἐκκλησιαστικοὶ ἄνδρες μὲ ἄψογη διαγωγὴ, τοὺς βαθμοὺς τῆς ἱερωσύνης.

Ὡς ἱεράρχες ἔζησαν μέσα σὲ ἓνα ταραγμένο πολιτικά καὶ πνευματικὰ κόσμο, μὲ ἔντονη τὴ σύγκρουση τῆς ἑλληνορωμαϊκῆς καὶ τῆς χριστιανικῆς ἰδεολογίας. Ἡ δυσκολία ἀποδοχῆς τῆς «μωρίας» τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου γιὰ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ ὡς μόνης ὁδοῦ σωτηρίας ὄχι μόνο προκαλοῦσε τὴν ἀντίδραση τῶν εἰδωλολατρῶν ἀλλὰ ὀδηγοῦσε καὶ τοὺς ἤδη Χριστιανοὺς στὶς ἀτραποὺς τῶν αἱρέσεων.

Οἱ τρεῖς Ἅγιοι ἀντιμετώπισαν ἐπίσης, ὡς Ἱεράρχες, τὴν αὐθαιρεσία τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Ἀδιαφορῶντας γιὰ κάθε προσωπικὴ φιλοδοξία καὶ ἐπιδίωξη, μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς τους, προσπάθησαν νὰ οἰκονομήσουν πρὸς

τὸ συμφέρον τοῦ ποιμνίου τους τις ἀπαιτήσεις τῶν ἡγεμόνων, χωρὶς νὰ διστάζουν νὰ συμπεριλαμβάνουν καὶ τοὺς διώκτες τους στὶς προσευχές τους.

Ἦρθαν σὲ σύγκρουση μὲ τις παρεκκλίσεις ἀπὸ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴ τῆς ἴδιας τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας καὶ δὲ δίστασαν νὰ ἀντιπαρατάξουν σ'αὐτὲς σκληρὸ ποιμαντικὸ λόγο: Ἀνέδειξαν τις ἐξωτερικὲς παθογένειες τῆς ἀνταγωνιστικῆς κοσμικῆς ζωῆς καὶ στηλίτευσαν μὲ σοφὴ αὐστηρότητα τις μιμητικὲς τάσεις τῶν πολυπολιτισμικῶν καὶ κοσμοπολίτικων συνθηγιῶν ποὺ ἀνέπτυσσαν ἀκριτὰ οἱ Χριστιανοί, κληρὸς καὶ λαός. Χάραξαν τὸ δρόμο τῆς ὀρθῆς ἀνατροφῆς καὶ ἐκπαίδευσης τῆς νεολαίας. Ὑπέδειξαν φάρμακα γιὰ τὰ ἐγγενῆ πάθη τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ἔστρεψαν τὴν προσοχὴ στὴν ἀνάγκη συνδρομῆς τοῦ πάσχοντος ἀνθρώπου. Οἱ λεγόμενες σήμερα «εὐπαθεῖς ὀμάδες», ἄρρωστοι, πτωχοί, χῆρες, ὀρφανά, ἦσαν οἱ προσφιλεῖς στόχοι τῶν προσωπικῶν τους φροντίδων. Τὸ κύριο ὅμως βάρος τῶν ἐνεργειῶν τους, τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς συγγραφικῆς τους δραστηριότητος ἀπετέλεσε ἢ χωρὶς συνθηκολόγησι προστάσια τῆς ὀρθῆς διδασκαλίας τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως. Ἡ κατὰ κόσμον γνῶσις καὶ ἡ ἑλληνικὴ παιδεία τους ἦταν μόνο ἐργαλεῖα γιὰ τὴν ἐκθεση τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων καὶ τὴν συγκρότησι τῆς λειτουργικῆς ζωῆς. Τὰ ἔργα τους μένουν ὡς βάσεις τῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου σὲ ὅλη τὴν Οἰκουμένη καὶ πηγὲς γιὰ τις ἀποφάσεις τῶν Συνόδων.

Μετὰ τὴν κοίμησίν τους ἡ Ἐκκλησία τοὺς κατέταξε μεταξὺ τῶν Ἁγίων καὶ ὤρισε νὰ τιμᾶται ξεχωριστὰ ἡ μνήμη τους ὅπως ἔπραξε καὶ γιὰ μυριάδες ἄλλους Ἱεράρχες, Ὁμολογητὲς καὶ Μάρτυρες ὅλων τῶν χριστιανικῶν αἰώνων. Ὁ ἀπὸ κοινοῦ ἐορτασμὸς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τὴν 30ῆ Ἰανουαρίου ἐντάχθηκε στὰ Συναξάρια τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας κατὰ τὸ τέλος τοῦ 11ου αἰῶνος, ἐπὶ βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ (1081-1118). Ὁ πρῶτος αἰῶνας τῆς δεύτερης χιλιετίας ἀπὸ τὴν ἐνανθρώπησι τοῦ Σωτῆρος εἶναι περίοδος πολυποικίλων κρίσεων γιὰ ὅλο τὸν τότε γνωστὸ κόσμον. Ἡ χριστιανικὴ Ἀνατολή, μετὰ ἀπὸ μιὰ περίοδο προόδου τῶν ἐπιστημῶν καὶ

τῶν τεχνῶν καὶ σχετικῆς εὐημερίας μέσα στὴ λαμπρότητα τῆς ἐκτεταμένης Αὐτοκρατορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως-Νέας Ρώμης, βιώνει τὴ συρρίκνωση καὶ τὸν πολλαπλασιασμό τῶν ἔξωθεν ἀπειλῶν ὄχι μόνον ἀπὸ βαρβάρους ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὁμοπίστους. Οἰκονομικὴ καὶ νομισματικὴ κρίση, ἐξαντλητικὴ φορολόγηση, μετακινήσεις πληθυσμῶν, συγκέντρωση πλούτου καὶ γῆς στὰ χέρια ἰσχυρῶν οἰκογενειῶν συνοδεύονται ἀπὸ μάταιες διαμάχες τῶν λογίων καὶ τάσεις καταφυγῆς στὴν «καλὴ» ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα.

Ἡ Ἐκκλησία ἀγωνιᾷ καὶ ἀγωνίζεται νὰ δώσει τὰ ὀρθὰ μηνύματα στοὺς πιστοὺς παρὰ τὸ συνθλιπτικὸ σφίξιμο τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Ἐπιδιώκει τὴν προβολὴ τῆς Ἀλήθειας πέρα ἀπὸ μωρὲς συζητήσεις καὶ ἔριδες.

Μαρτυρεῖται ὡς θαυματουργικὴ ἢ καθοδήγηση τοῦ φωτισμένου λογίου καὶ ποιητοῦ Ἰωάννου τοῦ Μαυρόποδος, Ἐπισκόπου Εὐχαϊτῶν, ὥστε νὰ συγκεράσει τὴν ἀνάμνηση τῆς προσφορᾶς τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν σὲ ἓνα κοινὸ πανηγυρισμὸ. Μετὰ ἀπὸ κατ'ὄναρ προτροπὴ τῶν Ἁγίων συνέταξε τοὺς κανόνες τῆς ἑορτῆς ὑμνῶντας τὴν Παναγία Μητέρα τοῦ Θεανθρώπου, τὸν ἓνα Τριαδικὸ Θεὸ καὶ τοὺς τρεῖς Θεοφόρους Κήρυκες του, ὡς «πρωτοστάτας» ὄλων ὄσων ἐστεραίωσαν τὴν Ἐκκλησία μὲ τὰ θεῖα τους λόγια: « Τρισήλιον Φῶς, τρεῖς ἀνῆψεν ἡλίους» κατὰ τὴν ἀκροστιχίδα.

Ἡ πρόταση τοῦ Μαυρόποδος νὰ θεωροῦνται οἱ Ἅγιοι ὁμότιμοι καὶ νὰ μὴν ὑπάρχει διένεξη γιὰ τὸ ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ ὡς φέρων τὰ πρωτεῖα ἔγινε ἀποδεκτὴ ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του οἱ ὁποῖοι ἔπαυσαν νὰ χωρίζονται σὲ Βασιλειανούς, Γρηγοριανούς καὶ Ἰωαννίτες. Τὸν Ἰανουάριον τιμᾶται ἡ μνήμη τοῦ Μεγάλου Βασιλείου (1η), τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως (25η) καὶ ἡ ἀνακομιδὴ καὶ εἰς τὴν Βασιλεύουσα μεταφορὰ τῶν Λειψάνων τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως (27η). Τὴν 30ῆ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς δόθηκε στοὺς τότε Χριστιανούς ἀλλὰ καὶ στοὺς μεταγενέστερους ἡ δυνατότητα νὰ ὑμνήσουν τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ ποὺ παρέχεται πλουσιοπάροχα μέσῳ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν: κατὰ τὸν ὑμνολόγο, « οἱ

φιλόσοφοι τιμούν τούς σοφούς, οί ιερείς τούς ποιμένας, οί άμαρτωλοί τούς προστάτας, οί πένητες τούς πλουτίζοντας, οί έν θλίψεσι τούς παραμυθούντας, οί έν θαλάσσαις τούς κυβερνήτας».

Οί «στύλοι τής Έκκλησίας» νίκησαν τήν «άνυπόστατον θρασύτητα τών αίρέσεων» ώστε νά άντιμετωπίζονται πλέον οί «κενολόγοι» πού θα τολμήσουν νά έμφανισθουν «έν μέσφ Έκκλησίας». Είναι «οί ίατροί έπιστήμονες τών νοσημάτων τής ψυχής και του σώματος». Ως άναλυτές τών κοινωνικών και ήθικών προβλημάτων καλούνται νά σπεύσουν «έξελεϊν τούς πιστούς έκ τών του βίου σκανδάλων» και «έκ τών αίωνίων κολάσεων». Τά στιχηρά προσόμοια του Έσπερινου τής έορτής αναφέρουν τήν οικουμενική διάσταση του έργου τους: «ό φθόγγος τών ένθέων και σοφών Διδασκάλων εξέδραμεν εις πάσαν γήν και θάλασσαν». Έγραψαν στην Έλληνική αλλά «ούκ εισί λαλιαί...ούδέ λόγοι λεγόμενοι ών ουχι άκούονται αί φωναί αυτών». Οί τρεις Κήρυκες τής Τριάδος είναι τά «όργανα τής χάριτος», «κιθάραι του Πνεύματος», «εϋσημοί σάλπιγγες» πού ήχούν «βροντάς έξ ύψους» και κάνουν γνωστή τή δόξα του Θεού στα πέρατα τής οικουμένης.

Μέσω τής ύμνολογίας καλούμεθα νά πληροφορηθούμε ότι, πέρα από τή μαρτυρία πού έδωσαν μέ τήν προσωπική τους ζωή και μέ τόν κοινωνικό χαρακτήρα του έργου τους, οί τρεις Άγιοι είχαν ως κύριο μέλημα τήν προάσπιση τής μόνης άληθινής Πίστεως και τόν φωτισμό τών ανθρώπων. Οί δάσκαλοι και οί «γραμματισμένοι» δέν θα μπορούσαν νά βρουν καλλίτερα παραδείγματα για τήν άποστολή τους: από τούς τελευταίους λοιπόν βυζαντινούς αιώνες θεώρησαν τούς τρεις «μεγίστους φωστήρας» δικούς τους προστάτες.

Λαμπροί έορτασμοί τελούνταν και κατά τήν Τουρκοκρατία στις Σχολές του Γένους. Ιστορικά μαρτυρείται ότι ό ίδρυτής τής Ιονίου Ακαδημίας στην Κέρκυρα, Άγγλος όρθόδοξος τó δόγμα, Δημήτριος Φρειδερίκος Γκίλφορ μαζί μέ τόν καθηγητή Κωνσταντίνο Τυπάλδο καθιέρωσαν έπίσημα, τó 1826, τήν ήμέρα τών τριών Τεραρχών ως έορτή τής Παιδείας. Τó

- ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ -

παράδειγμά τους ακολούθησαν τὸ νεοσύστατο Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1842-43 καὶ τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος μέχρι σήμερα. Ανακαλύπτοντας μηνύματα ποῦ ἀντεξαν στὸ χρόνο καὶ μᾶς προσφέρονται καινούρια, ἀπαράλλακτα καὶ ἄφθορα κατὰ τὸν πανηγυρισμὸ τῆς γιορτῆς, μαθητὲς καὶ σπουδαστὲς τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν, δάσκαλοι, καθηγητὲς καὶ ἱερεῖς, γονεῖς καὶ παιδιά, στὸ μέτρο ποῦ ὁ καθένας χρειάζεται, βρίσκομε καὶ σήμερα ἀπαντήσεις στὰ προβλήματα καὶ καθοδήγηση ἀπὸ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες. Μὲ τις πρεσβείες τους, τὴ μελέτη τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τους, τὴν προσοχὴ σὲ ὅσα θὰ ὑπογραμμιστοῦν στοὺς ἐόρτιους λόγους καὶ στὰ κηρύγματα, εἶναι δυνατὸν νὰ ξεφύγομε ἀπὸ τὶς ἀπαισιόδοξες ἀντιλήψεις γιὰ τὸ σήμερα καὶ τὸ αὔριο.

Ὡς Ἕλληνες ἔχομε τὴ εὐκαιρία νὰ μετέχομε τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ ὡς Χριστιανοὶ νὰ τὴ χρησιμοποιοῦμε ὅπως οἱ τρεῖς Ἱεράρχες γιὰ νὰ λάβομε πλήρη τὴν ἀποκάλυψη τῆς Ἀλήθειας ὥστε νὰ δοῦμε «μὲ ἄλλο μάτι» τὶς κρίσεις ποῦ ἀναπόφευκτα ἐρχονται στὴ ζωὴ μας. Θὰ μπορούμε ἔτσι νὰ ἀναφωνήσομε μαζὺ μὲ τὸν ὕμνωδό: «Τί μοι χρυσός, τί μοι πλοῦτος καὶ δόξα καὶ δυναστεία; καπνοὶ διαρρέοντες εἰς ἀέρα, πάντα οἰχέσθω, αὔρα πάντα φερέτω ἔμοι πλοῦτος εἰς πολυέραστος, ἢ τῶν Διδασκάλων, τριάς ῥητορεύουσα».

**ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΦΥΛΛΟ
ΕΚΑΙΔΟΜΕΝΟ ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ
κ. ΜΑΡΚΟΥ**

- Ἐκδότης: Ἡ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ.
- Ἀπευθύνεσθε: «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» - Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνούσσων - Κων. Ἀμάντου 24, Τ.Κ. 82100 - ΧΙΟΣ.
- Ἡ «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» διανέμεται δωρεάν.
- Δεκτὲς αὐτοπροαίρετες δωρεές ἀναγνωστῶν, ὑπὲρ τοῦ κατηχητικοῦ καὶ φιλανθρωπικοῦ ἔργου.

ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ Θ' ΩΔΗΣ
ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΗΣ ΥΠΑΠΑΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

Πρωτ. Σπυρίδωνος Λόντου (Μ. Th.)
Ἐφημ. Ι.Ν. Ζωοδόχου Πηγῆς Ἀθηνῶν

«*Ἐν νόμῳ σκιᾶ καὶ γράμματι, τύπον κατίδωμεν οἱ πιστοὶ ἅπαν ἄρσεν τό τὴν μήτραν διανοίγον, ἅγιον Θεῶ, διό πρωτότοκον Λόγον, Πατρός ἀνάρχου Υἱόν, πρωτοτοκούμενον μητρί, ἀπειράνδρῳ μεγαλύνομεν.*»

Σαράντα ἡμέρες μετὰ τὴν ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων, στίς 2 Φεβρουαρίου, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἑορτάζει τὴν Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου. Ἡ Ὑπαπαντὴ εἶναι μία μεγάλη Θεομητορικὴ ἀλλὰ καὶ Δεσποτικὴ ἑορτὴ. Οἱ καταβασίεις τῆς εἶναι ποίημα τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ, Ἐπισκόπου Μαΐουμᾶ. Ἡ θ' ὠδὴ τῶν Καταβασίων ἐμπεριέχει πλούσιο θεολογικὸ περιεχόμενον, μὲ τὸ ὁποῖο καὶ θὰ ἀσχοληθοῦμε στὸ παρὸν κείμενον.

Ὁ ὄρος «τύπος» χρησιμοποιοῦται ἀπὸ τοὺς θεολόγους, γιὰ νὰ δηλώσουν τοὺς πῶ ἀρχέγονους συμβολισμούς πού βρῖσκονται ἐν τῇ Βίβλῳ, δηλαδὴ τῆς προτυπώσεις, τῆς ἀπεικονίσεως. Οἱ προεικονίσεις αὐτὲς δὲν εἶναι ἕνας ἀπλὸς παραδειγματικὸς

συμβολισμὸς, ἀλλὰ βασιζονται ἐν τῇ Βιβλικῇ Ἀποκάλυψι.

Ὁ τύπος» χαρακτηρίζει τὴν ἐσωτερικὴν ὑφὴ τῶν γεγονότων, προσώπων, διηγήσεων τῆς Π. Διαθήκης καὶ τὴν ἐσχάτη ἀναφορὰ τοὺς ἐν πνευματικῆς καταστάσει τῆς Κ. Διαθήκης. Χαρακτηριστικὰ ὁ Ν. Ματσούκας σημειώνει: «Ὁ τύπος τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι τὸ σκαρί, πάνω ἐν ὁποῖο οἰκοδομεῖται ἡ ἱστορία τῆς φανέρωσης τοῦ ἀρχιερέα, βασιλιᾶ καὶ προφήτη Χριστοῦ. Κατὰ συνέπεια, οἱ ἱερεῖς, οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ προφῆτες τοῦ Ἰσραὴλ ἔχουν μία καὶ μοναδικὴ ἀναφορὰ, πού δὲν εἶναι ἄλλη παρὰ μόνο ὁ ἀληθινὸς Χριστός. Κανεὶς ἀπ' αὐτοὺς δὲν εἶχε τόσο μεγάλη δύναμη «ἐνθεῆς ἀρετῆς», ὅση κατεῖχε ὁ σαρκωμένος Λόγος... Ἡ τυπολογία συνδέει ἱστορικὰ γεγονότα μετὰ τοὺς καὶ ἐπισημαίνει τὸ δυναμικὸ προχώρημα ἔτσι πού νὰ συντελεῖται ἡ ὀλοκλήρωση μιᾶς ἀρχικῆς πραγματικότητος. Ἡ τυπολογία δὲν περιγράφει καμμιά ἐπανάληψη ἰδίων γεγονότων, οὔτε δέχεται τὴν κυκλικὴν φορὰ τῶν πραγμά-

των. Τύπος και ἀλήθεια ἀνήκουν στη μία ἐνιαία και δυναμική πορεία πρὸς τὴν ὀλοκλήρωση τῆς ἱστορίας τῆς θείας οἰκονομίας».

Ὅλων δὲ τῶν τύπων τὸ πλήρωμα ἦταν ὁ Χριστός, ἀφοῦ οἱ διατάξεις τοῦ νόμου καταργήθηκαν: «σκιά τῶν μελλόντων», τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ (Κολοσ. 2,17).

Ὁ μελωδὸς στὸν παρόντα εἰρμό, μᾶς καλεῖ νὰ δοῦμε μὲ προσοχὴ τὸν "τύπο", πού κρυβόταν "ἐν νόμῳ σκιᾶ καὶ γράμματι". Νόμος, σκιά καὶ γράμμα, εἶναι λέξεις πού συγγενεύουν μὲ τὸν «τύπο» καὶ στη θεολογικὴ γλῶσσα ἐκφράζουν διατάξεις, πρόσωπα, πράγματα καὶ γεγονότα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὰ ὁποῖα προτυπώνονται καὶ προεικονίζονται στη Καινὴ Διαθήκη.

Ὁ νόμος, μὲ τίς ἠθικές, νομικές καὶ λειτουργικές του διατάξεις, ῥύθμιζε τὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ σὲ ὄλους τοὺς τομεῖς καὶ ἀποτελοῦσε τὸ κύριο τμῆμα τῆς θρησκευτικῆς οἰκονομίας, πού προπαρασκεύαζε τὸν Ἰσραὴλ γιὰ τὴν σωτηρία του. Αὐτὸς ὁ νόμος ἔγινε παιδαγωγὸς καὶ μᾶς προπαρασκεύασε νὰ ποθήσουμε καὶ νὰ γνωρίσουμε τὸν Χριστό, γιὰ νὰ λάβουμε τὴν δικαίωση ἀπὸ τὴν πίστη μας σ' Αὐτόν(Γαλ.3,24).

Ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ἦταν σαφής: «ἀγίασόν μοι πᾶν πρωτότοκον πρωτογενὲς διανοῖγον πᾶσαν μήτραν» (Ἐξοδ. 13,2). Ἡ ἐντολὴ αὐτὴ ἀποτελεῖ, ταυτόχρονα, καὶ Προφητεία, πού ἀναφέρεται στη Σάρκωση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ἔχει ἀπόλυτη ἐφαρμογὴ σὲ κάθε πρωτότοκο ἀρσενικὸ παιδί.

40 ἡμέρες μετὰ τὴν γέννηση τοῦ παιδίου, οἱ γονεῖς ἔπρεπε νὰ τὸ ἀφιερῶσουν στὸν Κύριο, σύμφωνα μὲ τὸ γεγραμμένο στὸ νόμο, ὅτι κάθε ἀρσενικὸ πού γιὰ πρώτη φορὰ ἀνοίγει τὴ μήτρα τῆς μητέρας του καὶ γεννᾶται, δηλαδὴ κάθε πρωτότοκο, θὰ κληθεῖ καὶ θὰ θεωρηθεῖ ἀφιερωμένο στὸν Κύριο.

Ὁ πρωτότοκος ἀπολάμβανε τὸ σεβασμὸ καὶ τὰ πρωτεῖα μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν, καὶ λάμβανε διπλάσιω μερίδιο κληρονομίας(Δευτ. 21, 17).

Ποῖόν τύπο μᾶς καλεῖ ὁ ἱερὸς Κοσμὸς νὰ παρατηρήσουμε προσεκτικά; Τὴ μωσαϊκὴ διάταξη, πού θέσπιζε ὅτι "πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ Κυρίῳ κληθήσεται" (Λουκ. 2, 23).

Ὁ τύπος, λοιπόν, αὐτός, καθὼς ἐρμηνεύει ὁ Ἅγιος Νικόδημος δὲν ἀρμόζει σὲ κανένα ἄλλο παιδίον ἀρσενικὸ καὶ πρωτότοκο, παρὰ μόνον στὸν

Δεσπότην Χριστό, καί Αὐτόν κυρίως προεικόνιζε”.

Διότι κανένα ἀπό τὰ ἄλλα πρωτότοκα παιδιά, «τὰ φυσικῶ νόμῳ γεννώμενα, δέν διανοίγει τήν μήτραν τῆς τοῦτο γεννώσης μητρός αὐτῆ γάρ πολὺ πρότερον διανοίγεται, ἀπό τήν συνουσίαν τοῦ ἀνδρός. Ὁ δὲ πρωτότοκος Ἐμμανουήλ, ὡς ὑπὲρ φύσιν καί χωρὶς σποράν ἀνδρός γεννηθεῖς, Αὐτός μόνος ἤνοιξε τήν παρθενικὴν μήτραν τῆς ἀσπόρου Αὐτοῦ Μητρός, θεοπρεπῶς δηλαδή καί ὑπὲρ κατάληψιν. Ἀνοιξας γάρ αὐτὴν ἐν τῷ γεννᾶσθαι, κεκλεισμένην πάλιν διεφύλαξεν, ὥσπερ ἦν πρό τοῦ συλληφθῆναι καί γεννησῆναι”.

Τῆ διδασκαλία αὐτῆ, ὅτι δηλαδή ἡ μωσαϊκὴ διάταξη ἔχει ἀποκλειστικὴ ἐφαρμογὴ στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, διατυπώνει, πολὺ νωρίτερα, ὁ Ἅγιος Ἀμφιλόχιος, Ἐπίσκοπος Ἰκονίου. Λέγει, χαρακτηριστικά, ὅτι τό “πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν ἅγιον τῷ Κυρίῳ κληθήσεται, εἰς τόν Κύριον μόνον τήν ἀναφορὰν κέκτηται, οὐχὶ δὲ καί εἰς ἄλλόν τινα, εἰ καί ὅτι καθολικῶς εἴρηται. Καί γάρ πᾶσα φύσις παρθένου, πρῶτον ἐκ συνουσίας ἀνδρός διανοίγεται ἢ μήτρα καί εἰθ’ οὕτως τίκτει. Ἐπὶ δὲ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν οὐχ οὕτως, ἀλλὰ χωρὶς συνουσίας Αὐτός

διανοίξας τήν μήτραν τῆς Παρθένου ἀφράστως προῆλθεν».

Οἱ πιστοί, λοιπόν, βλέποντας νά ἐκπληρώνεται καί ὁ τύπος αὐτός στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι πρωτότοκος Υἱός τοῦ ἀνάρχου Πατέρα, κατὰ τῆ θεότητα (τῆ θεία φύση) καί πρωτότοκος τῆς μητέρας Του καί ἀειπαρθένου Μαρίας, κατὰ τήν ἀνθρωπότητα (τὴν ἀνθρωπίνη φύση), Τόν δοξαζουμε.

Κατὰ τόν Ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, ὁ Χριστός δέν εἶχε ἀνάγκη καθαρισμοῦ, ἀφοῦ ὁ καθαρμός νομοθετήθηκε στήν Παλαιὰ Διαθήκη καί γιά τοὺς γεννήτορες καί γιά τὰ γεννώμενα, ἀλλὰ τό ἔκανε χάριν ὑπακοῆς στό Νόμο.

Ὁ Κύριος, κατὰ τόν Ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό, λέγεται “Υἱός μονογενῆς πρωτότοκος” ὡς “ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ καί Πατρός μόνος ἀχρόνως γεγεννημένος”. Παράλληλα, ὁμως, λέγεται πρωτότοκος καί ὡς πρὸς τήν κατὰ σάρκα γέννησή Του.

Γράφει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς: “Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καί ἔτεκεν τόν Υἱὸν αὐτῆς τόν

Νικόδημος, "ὄχι ὅτι ἐγεννήθη ἐκ τῆς Παρθένου δεύτερος υἱός, ἅπαγε! Μονογενῆς γὰρ καὶ μονογενῶς ἐγεννήθη ἐξ Αὐτῆς ὁ Χριστός, ἀλλὰ διότι Αὐτός πρῶτος καὶ μόνος τὴν παρθενικὴν ἀνοίξας μήτραν, ἀρρήτως καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν πάλιν αὐτὴν κεκλεισμένην ἐφύλαξεν, ὅπερ οὐδεὶς ἄλλος τεχθεὶς ἐποίησε". Ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς ἐσφαλμένης κατανόησης τοῦ ὄρου, θέλει προφανῶς νά μᾶς προφυλάξει καὶ ὁ μελωδός, ὀνομάζοντας εὐθύς ἀμέσως τὴν Θεοτόκο "μητέρα ἀπείρανδρον".

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Ἡ Θεοτόκος*, Ε.Τ.Π. 2, Ἀθῆναι 1970.

Γ. Κωνσταντίνου, «*Λεξικὸν τῶν Ἁγίων Γραφῶν*», Ἀθήνα 1973.

«*Λεξικὸ Βιβλικῆς Θεολογίας*», ἔκδοσις Βιβλικοῦ Κέντρου «Ἄρτος Ζωῆς», Ἀθήνα 1980.

Ν. Ματσούκας, *Ὁρθοδοξία καὶ Αἵρεσις κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ἱστορικοὺς τοῦ τετάρτου, πέμπτου καὶ ἕκτου αἰῶνα*, Θεσσαλονίκη 1981.

Τεροθέου, Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου, «*Δωδεκάορτο. Εἰσαγωγή στὴν Ὁρθόδοξη Χριστολογία*».

**«ΑΠΟΛΑΥΣΑΤΕ
ΤΟΝ ΧΟΡΤΑΣΜΟ ΤΗΣ ΝΗΣΤΕΙΑΣ»**

Παραινήσεις πρὸς μοναχοὺς

ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ¹

*Τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Χαλκίδος κυροῦ Νικολάου Σελέντη
Ἀδελφοί μου,*

Ἀρχισε τό Τριώδιο, προχώρησε ἡ νηστεία καί μετὰ χαρᾶς ἔρχομαι καί πάλι σέ μία ἐπαφή αἰσθητότερη μαζί σας. Ἀγαπητοί μου μοναχοί, ἡ σκέψις μου φέτος πιό πολύ βρίσκεται κοντά σας, καί ἡ προσευχή μου ἐσωτερικά σᾶς συνοδεύει.

Φαίνεται ὁ χειμῶνας πού περνᾶμε εἶναι βαρῦς. Τό κρύο πολύ. Οἱ δυσκολίες μεγάλες. Τά προβλήματα ποικίλα. Οἱ ἐρωτήσεις πολύπλοκές καί φέρνουν πολύ κόσμο σέ ἀγωνία ἢ ἀδιαφορία: Σάν νά χάνουν τήν αἰσθησι τῆς παρουσίας τῆς Ἐκκλησίας – μέσα σ' ὅλες τίς κοσμογονίες – καί ἔτσι χωρίς νά τό καταλάβουν χάνουν τήν αἰσθησι τῆς ζωῆς: Τοῦ τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Τί εἶναι ὁ Θεός Πατέρας. Ποιό εἶναι τό νόημα τῆς ζωῆς καί τῆς ὑπάρξεώς μας.

Γιά ὅλα αὐτά σᾶς παρακαλῶ, ἀδελφοί μοναχοί, ζήσετε τήν κλῆσι σας ὀλοκληρωτικά, ιδιαίτερα σέ τούτη τή μεγάλη Τεσσαρακοστή τῶν προβλημάτων καί τοῦ χειμῶνα πού περνᾶμε. Κουραστεῖτε πιό πολύ στήν ἄσκησι γιά νά ἀναπαυθῆτε, ἀναπαύοντας πολλούς.

Περάστε τίς πύλες τῆς Μετανοίας, πού μᾶς ἀνοίγει τό Τριώδιο. Προχωρεῖστε βαθιά στίς τρίβους τῆς σωτηρίας, πού μᾶς εὐθύνει ἡ Θεοτόκος.

Ὅταν εἶναι χειμῶνας, νοιώθεις πιό πολύ τή χάρι τῆς ζεστασιᾶς, ἂν ἔχης ζεστό σπίτι. Ὅταν ἐνσκήπητη θύελλα μεγάλη, ἀπολαμβάνει πιό πολύ τή δύναμί του τό δέντρο πού ἔχει βαθειές ρίζες.

Ὅταν εἶναι πείνα μεγάλη, νοιώθεις πιό πολύ τή γλύκα τοῦ ζεστοῦ ψωμιοῦ, πού σοῦ ἐτοιμάζει ἡ μητέρα σου.

Καί τώρα ἔχομε χειμῶνα, θύελλα καί πείνα. Ἀλλά ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι ἔχομε σπίτι, ἔχομε ρίζες καί ψωμί: Ἐχομε σπίτι ζεστό τήν

¹ Ἐγκύκλιος, ὑπ'ἀριθ. Πρωτ. Ἐγκ. 12/74, ἀποσταλεῖσα ὑπό τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Χαλκίδος κυροῦ Νικολάου Σελέντη, πρὸς τὰς Ἱεράς Μονᾶς καί Ἱερά Ἡσυχαστήρια τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χαλκίδος τῇ 6ῃ Μαρτίου 1974.

Ἐκκλησία μας. Ἐχομε ρίζες βαθιές τούς Προφήτες, Αποστόλους, Πατέρες, Ὅσιους. Ἐχομε Μεγάλη Μητέρα τή Θεοτόκο, πού ἀρτοποιεῖ ἐξ ἀχράντων αἱμάτων Της τόν Ἄρτο τῆς ζωῆς. Καί μᾶς τρέφει. Αὐτά νά τά ποῦμε ἄφωνα οἱ μοναχοί μέ τή ζωή μας στό κόσμο.

Αὐτό πού ζήτε στίς ἀκολουθίες τοῦ Τριωδίου εἶναι μεγάλο. Αὐτό πού ἀπολαμβάνετε στήν κατάνυξι τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Τεσσαρακοστῆς εἶναι ἀνεκτίμητο. Αὐτό πού γεέσθε, ψυχῇ τε καί σώματι, στούς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀνυποψίαστο στούς πολλούς.

Πόσοι ἀδελφοί μας πεινοῦν, κρυνῶνουν, ἀνισορροποῦν. Πόσοι εἶναι ἀπαρηγόρητοι, κουρασμένοι, ξεστρατισμένοι. Πόσοι ζητοῦν νά μποῦν στήν Ἐκκλησία, ἄσχετα ἂν δέν καταλαβαίνουν ὅτι αὐτό ζητοῦν. Πόσοι θέλουν νά νοιώσουν στίς φλέβες τους νά ρεῦση αἷμα καθαρό καί καθαῖρον. Καί ὁμως νοιώθουν ὅλο καί πιό πολλές τοξίνες νά τούς καΐνε τά σωθικά.

Πόσοι ἐπιθυμοῦν νά ἀναπνεύσουν ἀέρα καθαρό μέ ἀνάσα βαθιᾶ. Καί ὁμως, παρά φύσι τά σπλάχνα τους συνήθισαν σέ ποικίλους καπνοῦς, πού ναρκώνουν καί φθείρουν. Καί αὐτοί οἱ ἀδελφοί μας περιμένουν ἀπό ἐμᾶς πολλά.

Απολαύσατε λοιπόν τό χορτασμό τῆς νηστείας μέσα στήν Ἐκκλησία ἔχοντες «τό Πνεῦμα τό Ἅγιον τῆς νηστείας ἐστιάτορα πλούσιον».

Δεχθῆτε τήν παράκλησι πού φέρνει τό χαροποιό πένθος.

Ἄς ὀρθρίζη τό πνεῦμα σας καθημερινῶς πρός ναόν τόν ἅγιον τῆς Μονῆς σας. Ὅλα αὐτά εἶναι δυνατότητες καί δῶρα, πού σᾶς ἔδωσε ὁ θεός. Εἶναι προνόμιο καί χρέος.

Ζώντας μέσα ἐκεῖ - στήν κατά φύσι ζωή καί τήν ὑπέρ φύσι χάρι τῆς κατανύξεως - βοηθᾶτε καί ὄλους τούς ἄλλους ἀδελφούς. «Ἐν σῶμα ἐσμέν οἱ πολλοί». Καί ἡ ἀγαλλίασις πού καταπραῦνει τό πνεῦμα σας, γαληνιά τό σῶμα σας καί φτάνει σάν εἰρήνη καί δύναμι εἰς πάντας ἀρμούς, εἰς νεφρούς, εἰς καρδίαν, φθάνει καί σ' ὄλους τούς ἀδελφούς σάν εὐλογία, παράκλησι καί ἐλπίδα ἀναστάσεως.

Μή φεισθῆτε λοιπόν κόπων στίς μετάνοιες. Μή φοβηθῆτε νά θυσιάσετε, νά θυσιασθῆτε. Ἐτσι θά φθάσετε τό Πάσχα σωσμένοι καί ἀναστημένοι ψυχῇ τε καί σώματι. Καί θά εἶναι ἡ χαρά σας ἀνεκκλήτη, ὅταν δῆτε πόσοι ἀδελφοί μέ τήν Χαρι τοῦ Θεοῦ καί ἀπό τό δικό σας ἀγῶνα ἐνισχύθηκαν, παρηγορήθηκαν καί σώθηκαν.

Μέ τήν ἀγάπη τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ.

Ὁ Μητροπολίτης
Ὁ Χαλκίδος Νικόλαος

Ἡ σύσταση τοῦ Σχολείου στὴν Κοινὴ Χίου μετὰ τὶς Σφαγές τοῦ 1822

τῆς κ. Ἀθηνᾶς Κ. Ζαχαροῦ-Λουτράρη δ. Φ.

Εἶναι γνωστὴ ἡ μεγάλη σημασία ποὺ ἔδιναν οἱ Χιώτες στὴν ἐκπαίδευση τῶν νέων καθὼς καὶ ἡ λαμπρὴ προεπαναστατικὴ παιδεία στὰ χωριά καὶ στὴν πόλη τῆς Χίου, μὲ ἀποκορύφωμα τὴν ἴδρυση καὶ λειτουργία τοῦ Γυμνασίου, τὸ ὁποῖο παρεῖχε σὲ ντόπιους καὶ ξένους σπουδαστὲς παιδεῖα πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου¹. Ὅλα ὅμως καταστράφηκαν ἐντελῶς κατὰ τὶς φοβερὲς σφαγές τοῦ 1822 καὶ τοῦ 1827-8. Ἀλλὰ ὅταν ἄρχισαν σταδιακὰ νὰ ἐπαναπατρίζονται ὅσοι Χιώτες εἶχαν γλυτώσει, ἕνα ἀπὸ τὰ πρῶτα μελήματά τους ὑπῆρξε ἡ λειτουργία τῶν Σχολείων.

Στὴ Συλλογὴ ἐγγράφων τοῦ Κωνσταντίνου Κανελλάκη στὴ Βιβλιοθήκη «Κοραῆς» περιέχεται καὶ ἕνα πολὺ σημαντικό ἐγγράφο γιὰ τὴν παιδεία τῆς μετεπαναστατικῆς Χίου, ἡ προκήρυξη τῆς ἴδρυσης τοῦ Σχολείου τῆς Κοινῆς ἀπὸ τὴ Γενικὴ Συνέλευση τῶν κατοίκων μὲ χρονολογία 9 Σεπτεμβρίου 1836. Εἶναι τὸ παλαιότερο ἐγγράφο ποὺ ἀναφέρεται σὲ σύσταση σχολείου τῆς Χίου μετὰ τὶς Σφαγές. (Τὸ Γυμνάσιο τῆς Χίου ἐπαναλειτούργησε τὸ 1839.)

Τὸ κείμενο εἶναι γραμμένο σὲ κόλλα ἀναφορᾶς μὲ μπλὲ μελάνι. Στὴν πρώτη καὶ δεύτερη σελίδα ἀναγράφεται ἡ προκήρυξη μὲ τὸ σκεπτικὸ καὶ τὴν ἀπόφαση τῆς ἴδρυσης καὶ ἀκολουθεῖ ὁ κατάλογος τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν συνδρομῶν ὧσων συμμετεῖχαν. Στὴν τρίτη σελίδα σημειώνονται ἡ ἡμερομηνία, ὁ ὄρισμός τοῦ δασκάλου καὶ ἡ πληρωμὴ του.

Τὸ περιεχόμενο διακρίνεται γιὰ τὴ βαθειὰ θρησκευτικότητα ποὺ διαπερνᾷ ὅλο τὸ κείμενο ἀπὸ τὴν προσφώνηση «Εὐλογημένοι Χριστιανοὶ τοῦ χωρίου Κοινῆς», μέχρι τὴν ἀποφώνηση «Εἰρήνη δὲ παρὰ Χριστῷ τῷ Σωτῆρι ἡμῶν εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν».

¹ Γιὰ τὴν παιδεία τῆς Χίου στὴν Τουρκοκρατία: Γ. Ζολώτας, *Ἱστορία τῆς Χίου*, συνταχθεῖσα ἐπιμελεία τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Αἰμ. Σάρου, Αθήνα, τ. Γ, 1926, σελ. 373-657. (Γιὰ τὰ μετὰ τὶς Σφαγές χρόνια σελ. 630- 657). Ἐπίσης: Κ. Αμάντου, *Τὰ γράμματα εἰς τὴν Χίον κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν 1566-1822 (Σχολεῖα καὶ Λόγιοι)*, Πειραιᾶς 1946, Λ. Καλβοκορέση, *Ἡ ἐκπαίδευσις εἰς τὴν Χίον μετὰ τὸ 1822*, Χίος 1953.

Τὸ σκεπτικὸ τῆς ἴδρυσης ξεκινᾶ μὲ τὴν ἀναφορὰ στὸ χρέος ποὺ ἐνιωθάν τόσο ὁ Μητροπολίτης, ὅσο καὶ οἱ κάτοικοι γιὰ τὴν «προόδευση τῶν ψυχοφελῶν συμφερόντων», ἢ ὁποῖα εἶναι δυνατὸν, ὅπως διαπιστώνουν, νὰ ἐπιτευχθεῖ μὲ τὴν παιδεῖα. Ἡ ἀξία τῆς τονίζεται στὴ συνέχεια: «ἡ ἐπίδοσις τῶν φώτων εἶναι τὸ μόνον μέσον φέρον καὶ πρόσκαιρα καὶ αἰώνια ἀγαθὰ» καὶ μὲ τὴν παιδεῖα μπορεῖ κανεὶς νὰ γνωρίσει τὴ θρησκεία του, νὰ διαβάσει καὶ νὰ καταλαβαίνει τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Αὐτὰ τὰ «ἄσφαλτα καὶ ἀλάνθαστα» αἷτια τοὺς ὀδήγησαν, ὅπως ὁμολογοῦν, στὴν ἀπόφαση τῆς σύστασης σχολείου στὸ πατρῷο χωριὸ καὶ κάλεσαν δάσκαλο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, τὸν Στέφανον Κωνσταντινίδην. Τὸ συμφωνητικὸ ἔγινε παρουσία τοῦ δασκάλου καὶ τῆς Συνελεύσεως καὶ «πρὸς εὐταξίαν», ὅπως εὐστοχα ἀναφέρεται, ὄρισαν Ἐπιτρόπους τοὺς Κωνσταντῖνον Πίτηκαν καὶ Λαμπρινὸν Κολιαρακήν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀρμοδιότητες γιὰ τὰ ἔσοδα-ἔξοδα καὶ γενικὰ γιὰ ὅλες τὶς ἀνάγκες. «Γενικὸς ἐπίτροπος πάντων τῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν σχολείων» ἦταν ὁ Μητροπολίτης, στὸν ὁποῖο ὄφειλαν νὰ δώσουν λόγο γιὰ ὅσα πράττονταν σ' αὐτά.

Ἀκολουθεῖ ὁ κατάλογος ὄσων συμμετεῖχαν στὴ Συνέλευση καὶ τὸ ποσὸν τῆς συμμετοχῆς, ὅπως «ὁ καθεὶς ἐκουσίως ὑπέγραψε». Ὁ κατάλογος ἀρχίζει μὲ πρῶτο τὸ Μητροπολίτη, ποὺ καταβάλλει 300 γρόσια καὶ ἀμέσως μετὰ ἡ ἐκκλησία μὲ ἐτήσια συμμετοχὴ ἐπίσης 300 γρόσια. Ἀκολουθοῦν τὰ ὀνόματα εἴκοσι κατοίκων ποὺ προσφέρουν: οἱ ἔντεκα ἀπὸ 50 γρόσια, ἕξι ἀπὸ 40, δύο ἀπὸ 60 καὶ ἓνας 30 γρόσια. Τὸ σύνολο εἶναι 1.540 γρόσια ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ 940 τῶν κατοίκων καὶ τὰ 600 τῆς ἐκκλησίας, γεγονός ποὺ δείχνει ὅτι ἡ Μητρόπολη Χίου ὄχι μόνον εἶχε ἀναλάβει καθοριστικὸ ρόλο στὴν ἐπανασύσταση τῶν σχολείων, ἀλλὰ συμμετεῖχε ἔμπρακτα στὰ λειτουργικὰ ἔξοδα. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι στὴν προεπαναστατικὴ παιδεῖα τῆς Χίου τὸν πρῶτο λόγο εἶχε ἡ πλούσια ἀστικὴ τάξη τοῦ νησιοῦ. Ἐχει ἐπίσης σημασία τὸ γεγονός ὅτι ὁ μητροπολίτης Γρηγόριος (Κωνσταντινίδης) καταγόταν ἀπὸ τὴν Κοινὴ, γι' αὐτὸ ὄχι μόνον συμμετέχει ὁ ἴδιος, ἀλλὰ καὶ τὸ χωριὸ του πρωτοπορεῖ στὴν ἐπαναλειτουργία τῶν Σχολείων τῆς Χίου².

² I. M. Ἀνδρεάδης, *Ἱστορία τῆς ἐν Χίῳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, τ. Β, Ἀθήνα 1996, σελ. 198-203. Μετὰ τὴν ἀποτυχία τῆς ἐκστρατείας Φαβιέρου ὁ πρῶτος μετὰ τὸν Πλάτωνα μητροπολίτης, ὁ Δανιήλ, ἔφυγε ἀπὸ τὴ Χίο, γιὰτὶ συμμετεῖχε στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1827-28. Τὸν διαδέχτηκε ὁ Γρηγόριος Κωνσταντινίδης ἀπὸ τὴν Κοινὴ τῆς Χίου τὸν Ἰούνιο 1829. Κατεῖχε τὸν ἐπισκοπικὸ θρόνο μέχρι τὸ 1837, ὅταν μετατέθηκε στὴ μητρόπολη Βιζύης, γιὰτὶ ἦλθε σὲ προστριβὲς μὲ δημογέροντες.

Ο κατάλογος τῶν ὀνομάτων εἶναι σημαντικός, γιατί γνωστοποιοῦνται ὀνόματα κατοίκων, πού ἐπέστρεψαν στήν πατρίδα γῆ τους μετὰ τήν καταστροφή τοῦ 1822. Εἶναι ἐπίσης χαρακτηριστικό ὅτι ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα ὅπως ἦταν γνωστά τὰ πρόσωπα στήν κοινότητα. Ἐκτός δηλαδή ἀπό τὸ σύνθημα ὀνοματεπώνυμο, ἀναγράφεται τὸ ὄνομα καὶ τὸ παρωνύμιο (παρατσούκλι) καὶ ἀκόμα στήν Ἑλέγκω δὲν χρειάζεται ἐπίθετο, ὅπως καὶ στὸν παπᾶ Παναγιώτη, ἕνας δὲ Γιώργος ἦταν περισσότερο γνωστός ὡς Γεώργιος τῆς Μαρούκας.

Ἀκολουθεῖ ἡ ἡμερομηνία ἴδρυσης τοῦ Σχολείου, 9 Σεπτεμβρίου 1836, μὲ τὴν ἔναρξη τοῦ σχολικοῦ ἔτους, καὶ τὸ ὄνομα ἄλλου δασκάλου (δὲν ἀναγράφεται ὁ Ἀθηναῖος Στέφανος Κωνσταντινίδης πού προηγήθηκε στήν προκήρυξη), τοῦ Ἰωάννη, πού ἡ ἀμοιβή του ὀρίστηκε στὰ ὀχτακόσια γρόσια τὸ χρόνο καὶ μισὴ ὀκτᾶ ψωμί πού θὰ ἔφερναν ἐκ περιτροπῆς κάθε μέρα οἱ μαθητές («τὴν ἡμέραν κατὰ σειρὰν τὸ παιδίον ὁ μαθητής»). Τέλος ἀναφέρεται ὅτι «ὁ φέρων διδάσκαλος» πληρώθηκε γιὰ τοὺς τέσσερις μῆνες 334 γρόσια.

Τὸ σημαντικό αὐτὸ ἱστορικό ἔγγραφο μὲ τὴν προκήρυξη τῆς σύστασης ἑνὸς σχολείου σὲ χωριὸ τῆς Χίου μετὰ τὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ 1822 ἀποδεικνύει τὴ μεγάλη σημασία πού ἔδιναν οἱ Χιώτες στήν ἐκπαίδευση, τίς πρωτοβουλίες τῆς ἐκκλησίας καὶ τίς φροντίδες τῶν κατοίκων πού συμμετεῖχαν μὲ προσωπικὲς δαπάνες. Γιὰ τὸ χωριὸ τῆς Κοινῆς, πού πρωτοστατεῖ, ἀποτελεῖ ἕνα ἰδιαίτερα πολύτιμο στοιχεῖο. Σ' αὐτὴ τὴ δύσκολη καμπὴ τῆς χιακῆς ἱστορίας, μετὰ τὴν ἐρήμωση καὶ τὴν καταστροφή, ὅταν οἱ Χιώτες πού ἐπέστρεψαν ἔπρεπε νὰ δρομολογήσουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴ ζωὴ τους, εἶναι ἐντυπωσιακὸς ὁ ζῆλος τους γιὰ τὴν παιδεία καὶ ἀξιοθαύμαστοι οἱ ἀγῶνες τους γιὰ τὴ μάθηση καὶ τὴ γνώση.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Προκήρυξις

Εὐλογημένοι Χριστιανοὶ τοῦ χωρίου Κοινῆς.

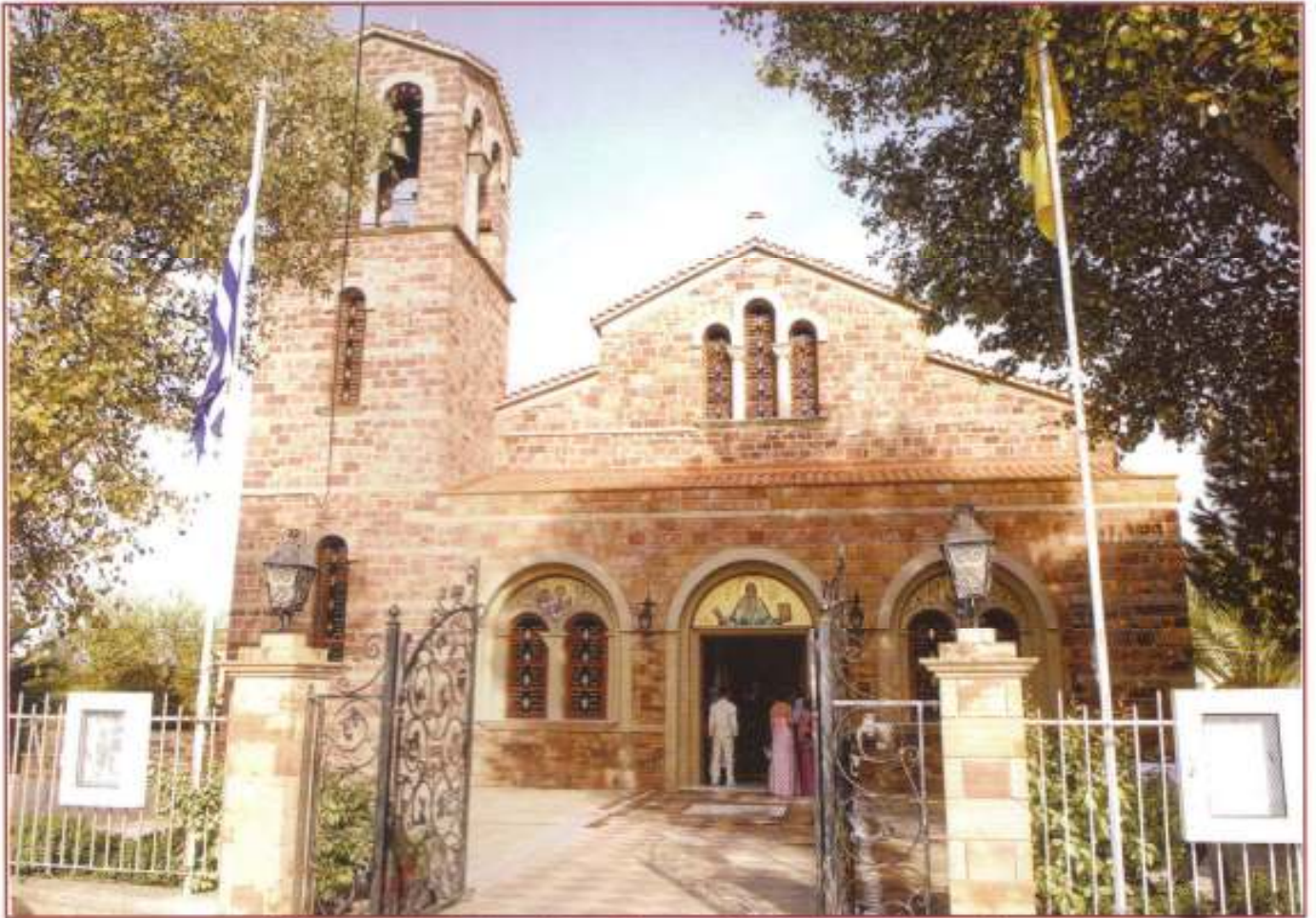
Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀνηγορεύθημεν εἰς τὴν Μητροπολιτικὴν καθέδραν τούτης τῆς Νήσου, ἐστοχάσθημεν ὅτι εἶναι χρέος μας νὰ συλλογιζόμεθα περὶ τοῦ μέσου τῆς προοδεύσεως τῶν ψυχοφελῶν συμφερόντων ὑμῶν. Ἐπὶ τούτου δὲ τοῦ ἀντικειμένου οὐκ ὀλίγον σκεφθέντες καὶ συμβουλευθέντες εἰλικρινεῖς φίλους μας ἐγνωρίσαμεν ὅτι παρὰ πάντων γνωρίζεται ὅτι ἡ ἐπίδοσις τῶν φώτων εἶναι τὸ μό-

Μετὰ ἀπὸ 18 χρόνια, τὸ 1855, ἀποκαταστάθηκε στὴ Μητρόπολη τῆς Χίου, ἀλλὰ πέθανε πολὺ σύντομα.

νον μέσον φέρον και πρόσκαιρα και αιώνια αγαθά. Διά της απολειφθείσης παιδείας δύναται τις να γνωρίση καλώς την θρησκείαν του και κατ' αυτήν να πράττη και αυτή να είναι ή οδηγός της ζωής του και να αναγιγνώσκουν οι χριστιανοί τον ιερόν λόγον του Θεού, όποιον και να καταλαβαίνωσιν. Αύτα δέ τα αίτια όποια είναι ασφαλα και αλάνθαστα εις πάντας τους πιστούς Χριστιανούς, μάς έκαμαν να αποφασίσωμεν προς σύστασιν σχολείου εις τό πατρώον μας χωρίον και έκαλέσαμεν τον κύριον Στέφανον Κωνσταντινίδην, Αθηναϊον, διά διδάσκαλον της αυτής σχολής, με τό όποιον συμφωνητικόν έγινε παρουσία ύμών μετ' αυτού και προς ευταξίαν έσυστήσαμεν έπιτρόπους της αυτής σχολής τους κυρίους Κωνσταντίνον Πίτηκαν και Λαμπρινόν Κολιαράκη, οι όποιοι έχουν χρέος να παραστέκονται εκ συμφώνου διά έσοδα και έξοδα του σχολείου εν ενί λόγω δι' όλες τας ανάγκας του, διά τας όποιας πρέπει πάντοτε πρώτον να αναφέρονται προς ύμάς ούτως παρά της μεγάλης Έκκλησίας γενικώς έπίτροπος πάντων των εις την επαρχίαν μας σχολείων και χρεωστούμεν να δώσωμεν λόγον διά τα όσα εις αυτά πράττονται. Η πληρωμή δέ του διδασκάλου και τα έξοδα του σχολείου θέλουν γίνεσθαι ως τουτό; έξης κατάλογον, εις τον όποιον ό καθείς έκουσίως υπέγραψε.

Ειρήνη δέ παρά Χριστώ τώ Σωτήρι ήμών ειη μετά πάντων ύμών.

Η Α.Π. Άγιος Χίου Κύριος Κύριος Γρηγόριος	Γρ. 300
Η Έκκλησία θέλει προσφέρει κατ' έτος	Γρ. 300
Μονιός Φοσκομάς	Γρ. 50
Ηλίας Μεστούσης	Γρ. 40
Χαράλαμπος Κολιαράκης	Γρ. 40
Δημήτριος Παπα Αντωνάκης	Γρ. 50
Δημήτριος Σκονανός	Γρ. 50
Αντώνιος Παπα Αντωνάκης	Γρ. 40
Παναγιώτης Λιωτζινής	Γρ. 40
Κωνσταντίνος Λουκάκης	Γρ. 50
Ελέγκω	Γρ. 50
Κωνσταντίνος Κολιαράκης	Γρ. 50
Κωνσταντίνος Σαραντινούδης	Γρ. 30
Ανεγνώστης Χ" Παντελή	Γρ. 50
Γεώργιος Πρωάκης	Γρ. 60
Παναγιώτης Ρήγας	Γρ. 60
Γεώργιος της Μαρούκας	Γρ. 50
Νικόλαος Μαράτζακης (Μαράτζος)	Γρ. 50
Κωνσταντίνος Ψυχούλης	Γρ. 40
Παπα Παναγιώτης	Γρ. 50
Ιωάννης Μυλωνάς	Γρ. 50
Νικόλαος Κωνσταντινίδης	Γρ. 40
1836 Σεπτεμβρίου θ. (9)	

Ὁ Ἱερός Ναός Ἁγίου Χαράλαμπος Βαρβασίου, πόλειος Χίου.

Ὁ Ἱερός Ναός Ἁγίου Πολυκάρπου Κάμπου.

Ό Τερός Ναός Άγιου Άνθίμου του Χίου, εις Λειβάδια Χίου.

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
PORT PAYÉ
Ταχ. Γραφείο ΧΙΟΥ
Αρ. Αδ.
ΕΛΛΑΣ - HELLAS

B

ΕΛΤΑ
Hellenic Post

